

ŠIFRA UČENIKA

MATURSKI ISPIT

AVGUST 2016. GODINE

**CRNOGORSKI – SRPSKI, BOSANSKI,
HRVATSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST****U P U T S T V O****VRIJEME TRAJANJA TESTA JE 180 MINUTA**

**Za vrijeme testa nije dozvoljena upotreba elektronskih uređaja.
Učenik/učenica ne smije na bilo koji način otkrivati u testu svoj identitet ili se direktno obraćati ocjenjivaču.
Test MORA biti napisan hemijskom olovkom.**

Test sadrži zadatke koji se rješavaju na jedan od sljedećih načina:

- zaokruživanjem broja ispred tačnog odgovora
- pisanjem kratkog odgovora
- pisanjem dužeg odgovora
- pisanjem eseja
- Uz test si dobio/dobila **list za odgovore** za zadatke višestrukog izbora.
Potrebno je da na odgovarajuće mjesto pažljivo prepíšeš svoje odgovore.
- Zadatak će se vrednovati s 0 (nula) bodova ako je:**
 - netačan
 - zaokružen ili napisan i tačan i netačan odgovor
 - nečitko i nejasno napisan
 - rješenje napisano grafitnom olovkom

Ukoliko pogriješiš, prekriži i odgovori ponovo. Kad završiš, provjeri svoje odgovore.
Srećno!

PRAZNA STRANA

UZROČNI LANAC

Nije neka mudrost utvrditi postojanje opšte korelacije između stresnih odnosa i lošeg zdravlja i navesti jedan ili dva pravca u mogućem uzročnom lancu. Uprkos povremenim istraživanjima koja ukazuju na biološke mehanizme, skeptici, međutim, često tvrde da u igri mogu biti sasvim drugačiji činioci. Na primjer, ako neki težak odnos utiče na osobu da previše pije ili puši i slabije spava, onda to mogu biti mnogo brži uzročnici pogoršanja zdravlja. Zato su istraživači nastavili da tragaju za sasvim određenim biološkim spojem – spojem koji bi se mogao jasno izdvojiti od ostalih uzroka.

Upoznajmo Šeldona Koena (Cohen), psihologa s Univerziteta Karnegi Melon, koji je stotine ljudi namjerno zarazio kijavicom. Pod brižljivo kontrolisanim uslovima, on je sistematično izlagao dobrovoljce rinovirusu koji izaziva običan nazeb. Otprilike kod jedne trećine onih koji su došli u dodir s virusom razvila se puna lepeza simptoma, dok su se ostali provukli s blagom hunjavicom. A kontrolisani uslovi su Koenu omogućili da utvrdi zašto je to tako.

Njegove metode su vrlo stroge. Koenovi dobrovoljci su dvadeset četiri časa prije izlaganja virusu smješteni u karantin, da bi se tako isključila mogućnost da su prehladu zaradili na drugom mjestu. Narednih pet dana (za 800 dolara) svi su dobrovoljci proveli na specijalnom odjeljenju zajedno, i morali su jedni od drugih biti na rastojanju najmanje jedan metar da bi isključili mogućnost međusobne zaraze.

Za tih pet dana, u njihovom brisu nosa traženi su formalni pokazatelji prehlade (kao što je ukupna količina sluzi), kao i prisustvo određenih rinovirusa, a u uzorcima krvi traženo je prisustvo antitijela. Koen je tako mjerio znake prehlade s mnogo većom preciznošću nego da je samo prebrojavao one što šmrču i kijaju.

Poznato je da nizak nivo vitamina C, pušenje i nedovoljno sna povećavaju vjerovatnoću inficiranja. Pitanje je mogu li se i stresne veze dodati tom spisku. Koenov odgovor je: nema sumnje da mogu.

Koen dodaje precizne numeričke vrijednosti faktorima koji utiču na to da jedna osoba dobije prehladu, dok druga ostaje zdrava. Oni koji su bili usred ličnih konflikata imali su dva i po puta veće izgleda da obole od prehlade, što burne odnose stavlja u isti uzročni red s nedostatkom vitamina C i nedostatkom sna. Konflikti koji traju mjesec dana, ili duže, povećavali su osjetljivost, dok povremene svađe nijesu predstavljale nikakvu opasnost po zdravlje.

I mada su neprekidne svađe loše po zdravlje, izolacija je još opasnija. U poređenju s ljudima koji imaju razgranatu mrežu socijalnih veza, oni s najmanjim brojem bliskih odnosa imali su 4,2 puta veću vjerovatnoću da obole od nazeba, što je usamljenost činilo opasnijom od pušenja.

Što se više družimo, to smo manje podložni obolijevanju od prehlade. Čini se da je ta ideja protivna logici: zar se vjerovatnoća izlaganja virusu prehlade ne povećava što se više viđamo s ljudima? Naravno. Ali duboke socijalne veze pojačavaju dobra raspoloženja i suzbijaju loša, potiskujući kortizol i poboljšavajući rad imune funkcije pod stresom. Čini se da nas već i sami odnosi s drugima štite od opasnosti obolijevanja upravo od onog virusa prehlade koji nam oni donose.

(priredeno prema tekstu iz knjige Danijela Golemana *Emocionalna inteligencija*, Geopoetika, Beograd, 2005)

- 1.** Navedi tri opšepoznata činioca koji slabe otpornost organizma od obolijevanja od prehlade.

.....
.....

1 bod

- 2.** Što je predmet istraživanja Šeldoha Koena?

1. korelacija između međuljudskih odnosa i opšteg stanja zdravlja,
2. međusobna zavisnost različitih faktora rizika po zdravlje,
3. stepen uticaja stresa na imunitet organizma,
4. uticaj društvenih odnosa na otpornost od obolijevanje od prehlade.

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

- 3.** Što je Koen postigao korišćenjem karantina, zahtjevom da učesnici u eksperimentu budu udaljeni najmanje metar i utvrđivanjem prisustva antitijela?

.....
.....

2 boda

- 4.** Sa gledišta broja i kvaliteta socijalnih odnosa, koje su osobe najpodložnije obolijevanju od prehlade?

1. Osobe sa znatnim brojem bliskih odnosa.
2. Osobe koje imaju povremene svađe.
3. Osobe koje su usamljene.

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

- 5.** Objasni šta je paradoksalno u rezultatima Koenovog istraživanja.

.....
.....
.....

1 bod

Na osnovu teksta 1 odgovori na pitanja 6, 7, 8 i 9.

Tekst 1

DOBROVOLJNO DAVANJE KRVI

Sve zdrave osobe muškog i ženskog pola stare od 18 do 65 godina, ukoliko zadovoljavaju medicinske kriterijume poslije laboratorijskog i ljekarskog pregleda, mogu dati krv. Krv ne mogu dati lica za koja ljekar utvrdi da boluju od akutnih ili izvjesnog broja hroničnih oboljenja, kao i lica čija krv može da ugrozi zdravlje primaoca.

Prosječna odrasla osoba ima 70 ml krvi na kilogram tjelesne težine. Osoba od 70 kg ima oko 5 do 5,5 litara krvi. Može da se da trinaesti dio od ukupne količine, tj. do 450 ml krvi.

„Tečni” dio krvi nadoknadi se iz rezervi za tridesetak minuta, a ćelijski elementi za 30 do 60 dana. Dnevno se stvori 50 ml nove krvi i isto toliko razgradi. Stvaranje krvi u koštanoj srži može da se poveća 6 puta (6x50 ml=300 ml dnevno), što znači da data količina krvi teoretski može da se obnovi za jedan i po dan. Najsporije se nadoknađuje gvožđe koje ulazi u sastav svakog crvenog krvnog zrnca. Zato je razmak između dva davanja 3 do 4 mjeseca.

Osobe koje daju krv ponašaju se uobičajeno, kao i prije davanja krvi. Jedini medicinski propis je da se nakon davanja krvi popije dovoljno tečnosti. Ishrana i fizičke aktivnosti su uobičajene. Poslije davanja krvi ne treba pušiti 2 sata, a 6 sati ne treba raditi pored nezaštićenih opasnih aparata i mašina. Takođe se preporučuje osobama koje se profesionalno bave poslovima na visini ili vožnjom da tog dana ne rade.

Krv se daje iz vene u pregibu lakta gdje je ubod igle najmanje bolan. U odnosu na ukupan značaj i čin davanja, bol je zanemarljiva i trenutna. U vezi s davanjem krvi ne postoje komplikacije. Nivo rada transfuzioloških ustanova je takav da visoko stručan i obučen kadar obezbjeđuje maksimalnu sigurnost davaocu. Cjelokupan materijal za uzimanje krvi je sterilan, apirogen i za jednokratnu upotrebu.

Višestruko davanje krvi ne dovodi do povećanja ili gubitka težine, ne povećava niti smanjuje apetit, ne smanjuje niti povećava radnu sposobnost. Krv se čuva u specijalnim bocama ili plastičnim kesama u kojima je i uzeta. U kesama i bocama nalazi se određena količina rastvora koji pri odgovarajućoj temperaturi (+4°C) omogućava čuvanje krvi 21 do 35 dana pa i duže. Na taj način je omogućeno da "KRV ČEKA PACIJENTA, A NE PACIJENT NA KRV".

Svaka jedinica krvi, a to znači krv svakog davaoca, obavezno se kontroliše na: krvno grupnu pripadnost, prisustvo vanrednih (iregularnih) antitijela, izazivače bolesti koje se mogu prenijeti putem krvi (transmisivne bolesti) kao što su izazivači žutice, AIDS-a (SIDE) i sifilisa.

Neke bolesti mogu da se prenesu putem krvi (od davaoca ka primaocu). Osobe koje su bolovale od bilo kakve infektivne bolesti dužne su da to kažu ljekaru prilikom pregleda. Osobe koje znaju da imaju pozitivan nalaz na neke virusne ili bakterijske bolesti (hepatitis, sidu ili sifilis) ne treba da se prijavljuju za davanje krvi. Pozitivan nalaz virusa B žutice u krvi trajno isključuje davaoca od davanja krvi. Osobe koje su imale heteroseksualne kontakte sa više partnera u kratkom vremenskom periodu ili su koristili droge, takođe ne treba da se prijavljuju za davanje krvi. Napominjemo da svaka služba transfuzije testira svaku jedinicu krvi bez obzira na anamnezu davaoca.

(prilagođeno i preuzeto sa <http://activelife.awardspace.com>)

Tekst 2

Bojanina majka je veoma bolesna i 15. maja je primljena u bolnicu. Poslije svih pregleda utvrđeno je da je za izlječenje neophodna hitna operacija za koju je potrebno obezbijediti dovoljne količine krvi. Operacija je zakazana za 16. maj, a dobrovoljni davaoci krvi treba da se jave Centru za transfuziju 15. maja od 8 do 12 časova. Bojana je sve ispričala svojim prijateljima i rođacima i oni su se ponudili da budu dobrovoljni davaoci krvi. Marko, pilot Montenegro erlajnza, Bojanin je brat od tetke i ima 33 godine. On 15. maja treba da vozi avion na relaciji Podgorica – Cirihi koji polazi u 16 časova tako da će imati dovoljno vremena da da krv. Bojanin ujak Jovan, koji ima 45 godina, redovni je davalac krvi. On je dao krv i prije dva i po mjeseca i hoće da pomogne svojoj sestri da ozdravi. Igor (22 godine) Bojanin je drug iz djetinjstva koji je uzeo slobodan dan da bi dao krv. Student je četvrte godine Ekonomskog fakulteta, ali radi kao varilac u jednoj firmi. Bojanina najbolja drugarica Sonja ima 21 godinu. Ona je prije šest godina bila bolesna od žutice i Bojana joj je bila velika podrška i pomoć. Sada, u najtežim trenucima za Bojanu, želi da bude uz nju i da pomogne njoj majci dajući krv.

6. Zaokruži broj ispred vremena za koje može da se nadoknadi data krv u organizmu i rješenje prenesi na list za odgovore.

1. Za jedan i po dan.
2. Za 30 do 60 dana.
3. Za 3 do 4 mjeseca.

1 bod

7. kako se treba ponašati odmah poslije davanja krvi?

1. Ne piti tečnost.
2. Ne pušiti 2 sata.
3. Pojačati ishranu.

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

8. Sem temperature od +4°C, šta omogućava da se krv sačuva duže vrijeme?

1. odgovarajuće specijalne boce
2. odgovarajuće plastične kese
3. odgovarajuća količina rastvora

Zaokruži broj ispred tačnog odgovora i rješenje prenesi na list za odgovore.

1 bod

- 9.** Neke bolesti mogu da se prenesu putem krvi od davaoca ka primaocu tako da sve osobe ne mogu dati krv. Da li davalac krvi prilikom davanja krvi može dobiti sidu ili neku drugu krvlju prenosivu bolest?

DA NE

Zaokruži DA ili NE i obrazloži odgovor.

.....
.....

2 boda

Na osnovu teksta 1 i teksta 2 odgovori na 10. pitanje.

- 10.** A) Zaokruži broj ispred imena osobe koja Bojaninoj majci može dati krv i rješenje prenesi na list za odgovore.

1. Marko
2. Jovan
3. Igor
4. Sonja

1 bod

B) Obrazloži odgovor.

.....
.....

2 boda

- 11.** Zaokruži broj ispred zavisno-složene rečenice i rješenje prenesi na list za odgovore.

1. Narednih pet dana svi su dobrovoljci proveli na specijalnom odjeljenju zajedno, i morali su jedni od drugih biti na rastojanju najmanje jedan metar.
2. Poznato je da nizak nivo vitamina C, pušenje i nedovoljno sna povećavaju vjerovatnoću inficiranja.
3. Što se više družimo, to smo manje podložni obolijevanju od prehlade.

1 bod

12. Čini se da nas nijesu primijetili.

A) Odredi padež podvučene zamjenice (nas).

.....

1 bod

B) Napiši nominativ podvučene zamjenice.

.....

1 bod

13. **A) Napiši što znače skraćenice:**

dr.

dr
.....

str.

1 bod

B) Napiši skraćenice riječi:

Evropska unija

i tako dalje

to jest

1 bod

14. Ponuđeni su pojmovi koji označavaju određene karakteristike književnih rodova. Prepiši pet pojmova koji se odnose na LIRIKU.

katren, remarke, pojava, fabula, strofa, kulminacija, naracija, subjektivnost, objektivnost, stopa, radnja, čin, novela, cezura

LIRIKA:

.....
.....

1 bod

Tamne su moje riječi

*Tamne su moje riječi, sve tamnije
gladne su moje oči, sve gladnije,
od šiblja noći stanka nemam;
ružne su moje psovke, sve ružnije,
tužne su moje lađe, sve tužnije,
kud se to spremam?*

...

*Gorko mi nebo kroz kosu rije,
prostorom mojim lišće gnijje,
jablana nemam.
Tamne su moje riječi, sve tamnije,
Tužne su moje lađe. Sve tužnije,
Kud se to spremam?*

15.

Koje je osjećanje lirskog subjekta iskazano u pjesmi?

.....
1 bod

16.

Kako se zove strofa kojom je napisana pjesma?

.....
1 bod

17.

Napiši naziv rima zastupljenih u strofama.

.....
1 bod

18.

Zaokruži broj ispred sinestezije i rješenje prenesi na list za odgovore.

1. tamne riječi
2. ružne psovke
3. tuđe lađe

1 bod

Na osnovu rečenica uradi zadatke broj 19, 20 i 21.

1. Rade neimar je bio bezimena majstor koji je sagradio ovo trajno čudo od kamena.
2. On je morao živjeti stotinama godina da bi sagradio sve što je lijepo i trajno, on je majstor kakvog svaka masa zamišlja i želi, jer ne voli da mnogo pamti ni mnogima da duguje, čak i u sjećanju.

19. Iz prve rečenice prepisi imenski predikat.

.....

1 bod

20. Iz navedenog teksta prepisi pet oblika prezenta.

.....
.....

1 bod

21. Odredi padež promjenljivih riječi:

trajno čudo od kamena.

.....
.....

1 bod

22. Vezir Mehmed paša je volio njegovo selo.

Obrati pažnju na zamjenicu njegovo pa zaokruži broj ispred rečenice čije značenje odgovara navedenoj rečenici i rješenje prenesi na list za odgovore.

1. Mehmed paša je volio svoje selo.
2. Mehmed paša je volio tuđe selo.

1 bod

23.

Kada bi smo svi stvarali ljepotu kao Rade neimar, svijet bi bio bolji.

A) U navedenoj rečenici pronađi pogrešno napisanu riječ i napiši je ispravno.

.....

1 bod

B) Objasni u čemu je napravljena greška.

.....
.....
.....

2 boda

Pročitaj tekst pa uradi 24, 25, 26. i 27. zadatak.

Muklo odjekuje kašalj iz alvata.

Da, i čuje ga i vidi, kao da je tu pred njom. To je njen dragi, moćni, jedinstveni baba, sa kojim se oseća jedno, nerazdeljivo, slatko jedno, otkako zna za sebe. I sam taj njegov teški i potresni kašalj oseća u svojim grudima. Istina, to su ta usta koja su kazala DA tamo gde je ona kazala NE. Ali ona je u svemu jedno sa njim, pa i u tome. I to njegovo DA ona oseća kao svoje (isto koliko i svoje NE). I zato je njena sudbina preka, neobična, sutrašnja, i zato ona na njoj ne vidi izlaza, a ne može ni da ga vidi, kad ga nema. Jedno zna. Zbog toga očevog DA, koje je veže isto kao i ono njeno NE, moraće izaći pred kadiju sa Mustajbegovim sinom...

24.

A) Napiši ime i prezime autora i naziv djela iz kojeg je uzet dati odlomak.

.....

1 bod

B) Kojim je oblikom izražavanja napisan odlomak?

.....

1 bod

25.

A) Kako se zove lik koji se pominje u odlomku (čiji se kašalj čuje)?

.....

1 bod

B) Kako se zove lik o kojem se govori u odlomku (koji je izgovorio NE nasuprot očevom DA)?

.....

1 bod

26. Zašto je taj lik izgovorio to svoje NE?

.....
.....

1 bod

27. Objasni da li je lik održao riječ i ostao pri svojem NE?

.....
.....
.....

2 boda

28. Zaokruži broj ispred osobina romantizma i rješenje prenesi na list za odgovore.

1. Cilj je predstavljanje stvari koje se ne mogu racionalno opisati, odnosno da se naslika ili opiše nepredstavljivo i da dopre u bit stvarnosti
2. Melanholija i svjetski bol zbog nesavršenosti svijeta i čovjeka, njegovanje osjećanja nacionalne pripadnosti
3. Umjetnost je neminovno društveno angažovana jer crpi teme iz društva i nastoji što vjernije da ga prikaže; prisutna je tzv. objektivnost pjesničke slike

1 bod

29. Zaokruži broj ispred predstavnika simbolizma i rješenje prenesi na list za odgovore.

1. Bajron, Puškin, Gete
2. Gogolj, Tolstoj, Turgenjev
3. Malarme, Rembo, Verlen

1 bod

30. Ponuđene su dvije teme za pisanje eseja. Zaokruži broj ispred teme koju si odabrao/odabrala i napiši esej koji treba da sadrži od 250 do 300 riječi.

Oblikuj ga kao zaokruženu cjelinu (uvod, razrada, zaključak).

Poštuj zahtjev o broju riječi +/-10% (ocjenjuje se sastav koji ima od 225 do 330 riječi; ako esej ima manje od 225 riječi, NE ČITA SE, a na 330. riječi PRESTAJE čitanje).

Vodi računa o jezičkoj pravilnosti i čitljivosti teksta.

1. Svi su na kraju vidjeli beskrajni plavi krug u kome sija zvijezda

Uputstvo za pisanje eseja:

- Navedi kojoj književnoj vrsti pripadaju Seobe; šta je istorijska osnova, a šta je šira tema ovog djela; koji motiv se javlja kao lajtmotiv romana koji povezuje sve likove
- Objasni sudbinu kolektivnog junaka djela – puka kojeg Vuk Isaković vodi u borbu i njihove rodbine koja ostaje kući
- Interpretiraj pojedinačne likove: Vuka, Arandela, Dafinu; istakni perspektive pripovijedanja i oblike izražavanja; potkrijepi tumačenje slikama iz romana
- Zaključi: u čemu se ogleda metafizička ravan romana (značenjski, idejni sloj)
 - šta ujedinjuje sve likove do kraja romana
 - kakav odnos prema životu uočavaš
 - koji simbol najbolje predstavlja njihovu filozofiju života

2. Kako zaraditi u sezoni?

Uputstvo za pisanje eseja:

- Iznesi svoje mišljenje o sezonskom/kratkoročnom zapošljavanju mladih u Crnoj Gori. Argumentuj svoj stav.
- Navedi sezonske poslove koji se najviše traže.
- Na primjeru objasni razliku između fizički težih i lakših poslova.
- Koji bi sezonski posao volio/voljela da obavljaš? Opiši taj posao i navedi argumente kojima ćeš obrazložiti svoj izbor.
- Navedi mane i dobrobiti sezonskog rada. Kakav je stav tvojih vršnjaka o sezonskom/kratkoročnom poslu?
- Neki tvrde da sezonski rad pruža i profesionalno usavršavanje, a neki da sezonski rad pruža samo skromnu ili dobru zaradu. Opredijeli se za jednu tvrdnju i saopšti argumente kojima ćeš tu tvrdnju objasniti.

25 bodova

A series of horizontal dotted lines for writing an essay.

1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				

1.				
2.				
3.				
4.				
5.				
6.				
7.				
8.				
9.				
10.				
11.				
12.				
13.				
14.				
15.				

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9